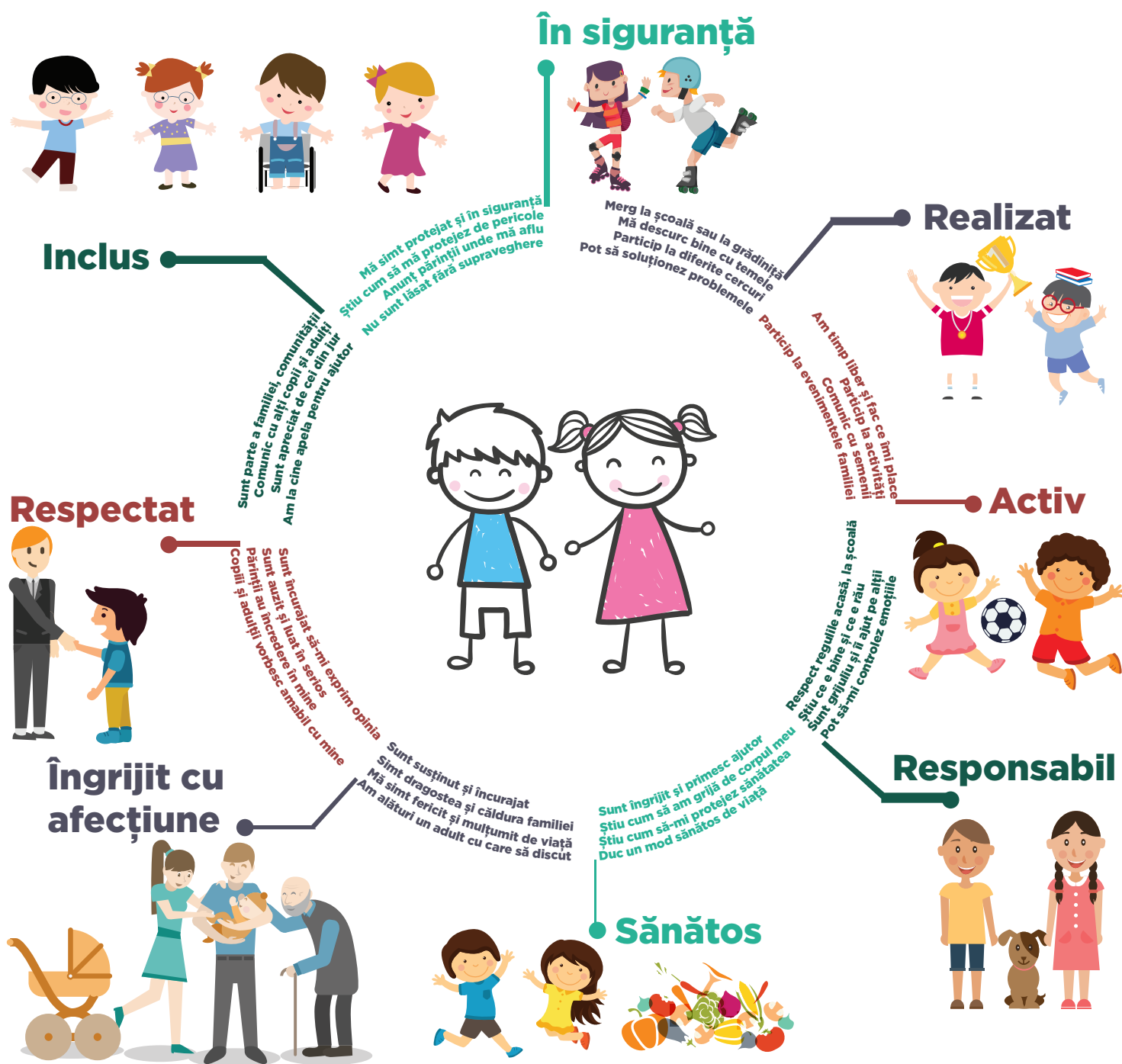

Opt indicatori pentru evaluarea bunăstării copilului

Opt indicatori pentru evaluarea bunăstării copilului

(Informații pentru lecturi suplimentare, compilate din sursa
<http://www.gov.scot/Topics/People/Young-People/gettingitright>)

Pentru a evalua, per ansamblu, bunăstarea unui copil sau a unui tânăr, dar și pentru a identifica eventuale îngrijorări, profesioniștii și practicienii aplică opt indiciatori (domenii de bunăstare).

Domeniile de bunăstare oferă o abordare unică și un limbaj accesibil, care pot fi folosite în comun, atât de membrii aceleiași organizații, cât și de personalul altor instituții din arii (inclusiv geografice) diferite.

Majoritatea practicienilor și a profesioniștilor susțin că atunci când aplică aceste domenii, ei au tendința de a le împărți pe necesități și îngrijorări specifice.

De exemplu, **'sănătos'** se referă și la bunăstarea fizică, și la bunăstarea mentală. Practic, aceasta ar însemna, pe de o parte, că trebuie să alegem „tratamentul” corect pentru un copil care se simte rău din punct de vedere fizic, sau este rănit, sau, de cealaltă parte, că trebuie să-i asigurăm acelui copil accesul la consultațiile medicale, la curele de imunizare sau la tratamentul stomatologic.

În același timp, **'sănătos'** se referă și la problemele comportamentale, legate de depresie, stres, anxietate, despărțire și doliu, precum și la dificultățile cu care se confruntă copilul, ca rezultat al unei relații de atașament slab dezvoltat cu părinții săi.

Și, tot aici, ne referim la suportul și la îngrijirea copiilor care au anumite dizabilități sau tulburări, la condițiile și circumstanțele îndelungate la care a fost (sau este) supus un copil, sau chiar la bolile terminale. De asemenea, vom lua în considerație nutriția, dietele, exercițiile fizice, sănătate sexuală și alegerile pe care le fac tinerii în privința drogurilor, alcoolului, fumatului, soluțiilor chimice și altor substanțe dăunătoare.

Un alt exemplu: un copil **'responsabil'** ar fi un copil pregătit să înceapă școala primară, un copil capabil să urmeze reguli și instrucțiuni, precum și să se joace, să lucreze în mod cooperant cu alți copii. Un copil de o vârstă mai mare ar frecventa școala cu regularitate, ar da dovadă de preocupare și de compasiune pentru alții și ar fi respectuos față de lucrurile care aparțin altor copii sau adulți.

Cum ar putea arăta bunăstarea unui copil la diverse etape din viața acestuia:

- **ÎN SIGURANȚĂ**
Protejat de abuz, neglijare sau vătămare
- **SĂNĂTOS**
Sănătatea fizică și mentală este evaluată la standarde înalte; Copilul este susținut în luarea deciziilor sănătoase și sigure
- **REALIZAT**
Susținut și ghidat în asimilarea materiei școlare; Copilului îi sunt stimulate capacitățile, încrederea și stima de sine
- **ÎNGRIJIT CU AFECȚIUNE**
Copilul trăiește și crește într-un mediu stimulant și plin de afecțiune
- **ACTIV**
Copilul are oportunități de a participa la o diverse activități
- **RESPECTAT**
Copilul are dreptul la exprimare și la implicare în procesul de luare a deciziilor care au impact direct asupra bunăstării proprii
- **RESPONSABIL**
Copilul are un rol activ în cadrul școlii și a comunității
- **INCLUS**
Copilul este ajutat și susținut pentru a depăși nedreptățile; este membru cu drepturi depline în comunitățile în care trăiește și învață

Despre felul în care sunt percepute cele 8 domenii de bunăstare, în viziunea copiilor, tinerii din Consiliile Consultative pentru participarea Copilului au realizat o serie de [filmulețe](#) interactive și accesibile.

Ce presupune fiecare dintre cele 8 domenii de bunăstare:

ÎN SIGURANȚĂ

Fiecare copil sau tânăr are dreptul la protecție și siguranță; are dreptul de a se simți în siguranță și protejat de orice situație (în special dacă aceasta poate fi evitată), de acțiunile dăunătoare sau de inacțiunile altora, care îl pot expune:

- oricărei forme de abuz fizic, sexual sau emoțional;
- riscului de a fi abuzat fizic, sexual, emoțional, sau exploatat;
- neglijării necesităților de bază sau nesatisfacerii depline a acelor necesități, în funcție de vârsta sau de etapa de dezvoltare a copilului;
- refuzului de a primi sprijinul și îngrijirile necesare pentru buna sa evoluție și dezvoltare;
- refuzului de a avea acces la îngrijiri și tratamente medicale corespunzătoare;
- presiunilor, prin solicitări și așteptări care depășesc vârsta și nivelul său de dezvoltare.

De asemenea, orice copil sau tânăr are nevoie să fie ajutat să obțină cunoștințe și să-și dezvolte abilitățile necesare pentru a putea acționa în siguranță, în diferite circumstanțe: acasă, la școală, sau în comunitate – acolo unde există riscul vătămării grave. Cu alte cuvinte, a fi în siguranță înseamnă și „a fi într-o bună stare” și nu doar „a fi ferit de vătămare și neglijare”.

În fine, a fi în siguranță mai înseamnă și a fi într-o stare de spirit pozitivă. Copilul sau tânărul nu va fi în siguranță, obiectiv vorbind (doar pentru că a fost redus considerabil, sau chiar înlăturat, riscul vătămării grave), el va fi în siguranță și s-ar simți protejat doar dacă ar avea o relație de încredere cu adulții, în care ultimii nu ar acționa doar în interesul superior al copilului, ci l-ar și asculta pe acel copil sau tânăr și ar ține cont de viziunile, preferințele și sentimentele sale.

În timp ce vârsta și etapa de dezvoltare ar putea constitui factorii determinanți privind tipurile de riscuri la care ar putea fi supus copilul sau tânărul, sub-domeniile rămân absolut aceleași pentru toți copiii și tinerii, indiferent de vârsta acestora.

Bunăstare: „În siguranță”

Acestea sunt unele repere care ar putea fi luate în considerație de către practicienii care evaluează bunăstarea unui copil sau a unui tânăr. Ele pot fi abordate în discuții și nu trebuie văzute ca niște criterii exhaustive și elemente de verificare predefinite.

Copilul sau tânărul:

- nu este expus la abuz fizic și violență domestică, și nu este amenințat cu bătaia (*nu este lovit, scuturat, lovit cu picioarele, împins sau fript*);
- nu este supus riscului vătămării în condiții casnice; adulții vor întreprinde măsuri de evitare și/sau înlăturare a pericolelor de vătămare fizică și a pericolelor pentru sănătate;
- nu este supus riscului vătămării în afara casei; adulții vor întreprinde măsuri de evitare și/sau înlăturare a pericolelor de vătămare fizică și a pericolelor pentru sănătate;
- este ferit de expunerea la amenințări cu violența, abuzul fizic sau sexual;
- nu are un trecut marcat de auto-vătămare sau tentativă de sinucidere;

- nu a fost supus hărțuirii sau discriminării din partea colegilor sau adulților, la școală;
- nu este hărțuit sau discriminat la el în comunitate;
- este ferit de expunerea continuă la abuz emoțional, acasă (*nu este criticat, ignorat, umilit, în mod constant sau expus abuzului domestic de către membrii familiei*);
- are un comportament sexual corespunzător vârstei și etapei de dezvoltare;
- este ferit de expunerea la abuzul sexual sau exploatare (*nu este supus atacurilor indecente, nu este implicat în relații sexuale cu minori sau în relații sexuale fără exprimarea acordului, sau nu manifestă un comportament sexual inadecvat, inclusiv din punct de vedere verbal; nu este atras/sedus prin internet, pentru a întreține relații sexuale*);
- nu suferă de neglijare fizică din partea părinților sau a îngrijitorilor (*primește hrana adecvată, are condiții de trai și îmbrăcăminte, i se asigură condiții pentru o bună igienă, sau i se asigură accesul la îngrijiri medicale și tratamente dentare*);
- nu este lăsat fără ajutor dacă este prea mic pentru a se auto-îngrijii în mod adecvat;
- nu este încredințat unui îngrijitor minor, incapabil sau nepotrivit;
- nu îi sunt neglijate necesitățile emoționale sau necesitățile de dezvoltare;
- are o rețea sigură și de suport, compusă din membrii familiei, îngrijitori și prieteni;
- menține o legătură stabilă și primește suportul semnificativ de la adulții de referință, în care are încredere;
- nu este expus consecințelor consumului abuziv de alcool și/sau droguri de către membrii familiei sau de persoane din comunitate;
- primește protecție și sfaturi corespunzătoare de la părinți/îngrijitori;
- nu este expus activității criminale sau anti-sociale, la el în comunitate;
- nu este implicat în activități criminale sau anti-sociale, în comunitate;
- nu este încurajat să adopte comportamente dăunătoare sau riscante, în afara casei (*adică să consume droguri, alcool, să-și facă prieteni nepotriviti*);
- adoptă practici sigure și acționează responsabil în eventuale situații periculoase (*de ex., atunci când utilizează instrumente, când practică diverse activități sportive care implică contactul fizic cu alte persoane sau riscul de a se trauma fizic; sau atunci când se confruntă cu probleme legate de abuzul de droguri, în grupul de prieteni*);
- aplică strategii de diminuare a riscurilor, în diferite situații;
- dă dovadă de interes/îngrijorare pentru semenii săi și nu este implicat în situații de intimidare sau discriminare;
- se simte în siguranță acasă;
- este rezilient și capabil să facă față circumstanțelor adverse de acasă (*precum separarea părinților, doliul, tulburări psihice în cazul unuia dintre părinți sau îngrijitori, boli cronice sau dezabilitate*);
- se simte în siguranță atunci când iese cu prietenii;
- nu se simte presat de ceilalți să facă lucruri care ar putea fi dăunătoare pentru el, sau riscante pentru siguranța sa;
- are simțul auto-aprecierii și al stimei de sine dezvoltat;
- are un simț al identității și al apartenenței bine dezvoltat;

- are destulă încredere, încât să poată spune unui adult de referință dacă a fost lovit sau amenințat cu bătaia.

SĂNĂTOS

Fiecare copil sau tânăr are dreptul la îngrijiri medicale și la asistență adecvată, care să-l ajute să se dezvolte normal la diferite etape din viață și să atingă cele mai înalte standarde de sănătate fizică și mintală. Atunci când sănătatea copilul sau a tânărului este afectată de un handicap pe termen lung sau permanent și/sau

de afecțiuni cronice, acesta are dreptul de a beneficia de tratament adecvat, de îngrijire și suport practic, de educație și instruire, care să-i permită să-și gestioneze propria situație, să ia decizii cu privire la implicarea și participarea sa deplină și eficientă la activitățile școlare și comunitare.

În Actul de constituire a Organizației Mondiale a Sănătății (OMS), aprobat în 1948, sănătatea este definită ca o „*stare de deplină bunăstare fizică, mintală și socială, și nu doar ca absență a bolii sau a infirmității.*” În timp ce utilizarea, în acest context, a cuvântului 'deplină' a atras critici, distincția dintre conceptul pozitiv de bunăstare a sănătății și cel negativ, legat de lipsa bolii sau a handicapului, a fost unanim acceptată. În 1986 OMS a întărit această distincție, prin afirmația că sănătatea *"este o resursă pentru viața de zi cu zi, și nu obiectiv pentru a trăi. Sănătatea este un concept pozitiv, ce evidențiază resurse sociale și personale, precum și capacitățile fizice."*

Până nu demult, indicatorii de sănătate pentru copii și tineri aveau tendința de a se concentra asupra unui număr limitat de sub-domenii legate de starea de sănătate la naștere și în primii ani de viață, numărul leziunilor accidentale, rata suicidului și auto-mutilării în rândurile tinerilor, obiceiurile sanitare, cu referire, în special, la nutriție, exercițiile fizice și obezitatea, precum și comportamentele riscante: fumatul, abuzul de alcool, dependența de droguri, și viața sexuală în adolescență.

De curând, sănătatea este abordată dintr-o perspectivă mai amplă. La moment, se face tot mai frecvent diferența dintre sănătatea fizică, sănătatea mintală, bunăstarea emoțională, sănătatea sexuală și sănătatea socială.

Sănătatea fizică

Este atunci când corpul funcționează așa cum ar trebui să funcționeze și copilul nu se simte rău, nu suferă de boli, nu are traumatisme, nu suferă de afecțiuni și leziuni. Tot în acest context, copilul sau tânărul are dezvoltate sistemele de apărare internă a organismului – acestea se dezvoltă în condițiile respectării unei alimentații corecte, practicării exercițiilor fizice, și menținerii igienei și sănătății (de ex., imunizările), necesare pentru combaterea germenilor, bacteriilor și virusilor, precum și pentru a spori procesul de însănătoșire a persoanei bolnave sau rănite.

Sănătatea mintală

OMS definește sănătatea mintală ca o *"condiție de bunăstare în care individul își realizează propriile abilități, poate face față stresului firesc al vieții, poate lucra productiv și eficient și își poate aduce propriul aport în comunitatea în care se află."* Tot așa cum facem referință la starea de sănătate, în acest context, vom face referință și la problemele ce țin de bunăstare – acestea sunt legate de anxietate, stima de sine scăzută și un sentiment de identitate ambiguu.

Sănătatea emoțională și bunăstarea

Copiii și tinerii care sunt bine din punct de vedere emoțional, își pot gestiona sentimentele, sunt motivați, se simt încrezători și își dezvoltă abilități de viață independentă.

Sănătatea sexuală

Așa cum OMS, în definiția sa privind sănătatea, evidențiază importanța bunăstării pozitive și nu doar absența bolii sau a infirmității, tot așa și definițiile privind sănătatea sexuală au tendința de a atrage atenția asupra bunăstării fizice, emoționale, mintale și sociale în relație cu sexualitatea, nelimitându-se doar la absența maladiei, disfuncției și a comportamentelor care implică riscuri înalte. Sănătatea sexuală, integrează, de asemenea, o abordare pozitivă și respectuoasă vis-a-vis de sexualitate și de relațiile sexuale, precum capacitatea de a face față schimbărilor fizice ale corpului, relațiile sexuale protejate, nediscriminatorii, fără constrângeri și violență.

Sănătatea socială

Acest aspect al sănătății se referă la condiția de a fi bine-adaptat din punct de vedere social. Aici vom include abilitățile sociale, capacitatea de a înțelege normele și obișnuințele sociale, precum și capacitatea copilului/tânărului de a se înțelege bine cu alți copii și adulți. Includerea aspectelor date în normele cu privire la sănătatea copiilor, reflectă, în mod parțial, includerea acestora în definiția cu privire la sănătate a Organizației Mondiale a Sănătății. În același timp, o tendință tot mai pronunțată se observă la profesioniștii din domeniul sănătății, care recunosc că pacienții care au o viață socială bună și sunt bine integrați în societate, au tendința de a se recupera mai repede după o anumită boală sau afecțiune, iar speranța lor de viață este mai mare.

Aceste aspecte diferite legate de sănătate sunt utile pentru că ne ajută să atragem atenția asupra unei potențiale serii de rezultate cu privire la sănătatea copiilor și a tinerilor. Aspectele respective sunt interdependente din mai multe puncte de vedere. De exemplu, modul în care oamenii gândesc și se simt, dictează anumite predispoziții la boli sau afecțiuni, pentru că perioadele de stres prin care trec, exercită un efect negativ asupra capacității sistemului imunitar de a proteja corpul. În mod similar, perioadele de convalescență prin care trece o persoană, îi pot cauza acesteia stări de anxietate și depresie. Recunoașterea semnelor de stres și dezvoltarea strategiilor pentru gestionarea stresului, sunt importante atât pentru sănătatea fizică a tinerilor, cât și pentru sănătatea lor mintală, dar și pentru bunăstarea emoțională a acestora.

Una dintre diferențele importante de care trebuie să ținem cont atunci când analizăm parametrii de sănătate în cazul copiilor sau tinerilor (întrucât sunt total diferiți față de adulți), este că ei sunt încă în creștere. Trebuie să ținem cont de parametrii lor de sănătate, indiferent dacă aceștia corespund sau nu cu etapele de dezvoltare – și dacă nu corespund, atunci ar trebui să ne întrebăm dacă acest lucru poate fi un motiv de îngrijorare, și care ar putea fi acei factori din viața copilului, care pot duce la întârziere în dezvoltare? Etapele de dezvoltare constituie niște construcții teoretice care reflectă norme statistice. Adică, ele reprezintă modele generale în jurul cărora se vor grupa majoritatea copiilor și a tinerilor. Unii vor atinge aceste etape mai devreme decât ceilalți. Îngrijorarea ar trebui să survină doar atunci când dezvoltarea copilului este cu mult sub normă. Atâta timp cât sub-domeniile altor Indicatoare de Bunăstare sunt, în mod esențial, aceleași pentru toți copiii și tinerii, indiferent de vârsta și condițiile lor de dezvoltare, este clar că parametrii privind dezvoltarea sănătății sunt specifici vârstei și etapei respective de dezvoltare.

Sănătatea copiilor/tinerilor, văzută din perspectiva acestor sub-domenii diferite, mai trebuie raportată și la modul lor de viață, la alegerile pe care le fac, la obișnuințele și comportamentele pe care le au, la

sportul pe care îl practică, la igiena personală, la cunoștințele pe care le au despre riscurile asociate consumului excesiv de grăsimi, sare, zahăr, nicotină, alcool și alte substanțe care creează dependență; alte riscuri majore ar putea fi legate de activitatea sexuală, precum și de opțiunile pe care și le asumă tinerii în anumite situații care ar putea fi dăunătoare pentru sănătatea lor. Copilul sau tânărul trebuie să învețe cum să aibă grijă de propria sănătate. Un medic-șef din Scoția, susține, în acest sens, că *“este mai ușor să faci efortul de a duce un mod sănătos de viață, dacă crezi cu adevărat că viața merită trăită”*. Chiar dacă mediul înconjurător și/sau sărăcia sunt acei factori care contribuie semnificativ la calitatea sănătății, la apariția tulburărilor psihice și la dependență, medicul scoțian subliniază că dacă copiii cresc fără a înțelege utilitatea mediului în care trăiesc, sau fără a găsi util acest mediu, cu resursele pe care le are și resimt, din această cauză, o puternică disperare și pesimism, atunci în procesul creșterii lor, ei se vor confrunta mereu cu probleme de sănătate, iar la maturitate, vor avea o sănătate precară.

Bunăstare: „Sănătos”

Acestea sunt unele repere care ar putea fi luate în considerație de către practicienii care evaluează bunăstarea unui copil sau a unui tânăr. Ele pot fi abordate în discuții și nu trebuie văzute ca niște criterii exhaustive și elemente de verificare predefinite.

Copilul sau tânărul:

- nu este expus, în perioada embrionară, la nicotină, alcool sau abuz de droguri/medicamente, pe tot parcursul sarcinii;
- nu este expus altor „alegeri” ale mamei însărcinate, care ar putea fi dăunătoare pentru sănătatea fătului sau a copilului nou-născut (de ex., dietă săracă sau malnutriție, diete excesive sau sport intens, întreruperea tratamentului, administrarea unor medicamente cu efect dăunător asupra copilului, consumul altor preparate sau suplimente);
- are o greutate sănătoasă la naștere (în conformitate cu vârsta gestațională);
- este hrănit la sân în primele 6-8 săptămâni după naștere;
- are dezvoltată o puternică relație de atașament și afecțiune cu îngrijitorul(îngrijitorii) principal(i);
- are administrate toate vaccinurile de imunizare la vârste relevante;
- (împreună cu părinții/îngrijitorii) urmează tratamentele potrivite pentru respectivele afecțiuni, boli, condiții cronice de sănătate, deficiențe;
- este la evidența stomatologului și este consultat regulat;
- nu suferă de afecțiuni dentare care să cauzeze căderea dinților;
- nu este în pericol de accidentare fizică acasă: adulții iau măsuri pentru evitarea și înlăturarea riscurilor de accidentare în condiții casnice;
- nu este în pericol de accidentare fizică în afara casei;
- nu este neglijat fizic de părinți sau îngrijitori (adică primește hrana adecvată, are condiții de trai și îmbrăcăminte, i se asigură condiții pentru o bună igienă, sau i se asigură accesul la îngrijiri medicale și tratamente dentare);
- merge la centre de sănătate, unde beneficiază de serviciile medicale și screening-uri, la necesitate;
- primește suportul, sfaturile și ghidarea adecvată din partea părinților/îngrijitorilor;
- aspectul fizic și dezvoltarea motricității fine și grosiere corespund cu vârsta cronologică;
- are abilități de comunicare, capacități intelectuale, cognitive și de dezvoltare, conform vârstei;

- dă dovadă de o dezvoltare psihologică potrivită vârstei;
- dă dovadă de aptitudini sociale și de dezvoltare potrivite vârstei;
- are necesități emoționale și de dezvoltare, care nu-i sunt neglijate;
- Primește tratamentul potrivit, este îngrijit și susținut pentru a putea face față oricărei dizabilități sau afecțiuni cronice;
- Se simte liber să-și exprime dorințele (atunci când este posibil) și să ia decizii de sine stătător, în pofida oricărui tip de dizabilitate sau afecțiune cronică;
- este capabil să facă față stresului zilnic, fără a-și neglija sarcinile, fără a avea stări persistente de anxietate, depresie, tendință de izolare sau agresivitate;
- are simțul auto-aprecierii și al stimei de sine bine dezvoltat;
- are un simț al identității și al apartenenței bine dezvoltat;
- se simte iubit și se bucură de încrederea celorlalți;
- este rezilient și poate face față evenimentelor traumatizante, precum separarea sau doliul;
- este încrezător și capabil să facă față problemelor și provocărilor zilnice;
- de obicei, este mulțumit de viața sa, zâmbește și râde mult;
- de obicei, este optimist și realist cu privire la ceea ce poate obține;
- menține relații bune cu familia și prietenii;
- este implicat în mod activ în cadrul activităților și evenimentelor de familie, în rețeaua socială, la școală și în comunitate;
- înțelege normele sociale, obiceiurile și tradițiile care se practică în anturajul său;
- este rezilient și poate face față problemelor de sănătate mintală a unuia sau a ambilor părinți/îngrijitori;
- nu este tachinat, hărțuit sau discriminat la școală sau în comunitatea locală;
- nu are un precedent marcat de auto-mutilare sau tentativă de suicid;
- ține la ceilalți și îi respectă;
- este capabil să vorbească cu ceilalți despre sentimentele sale, folosind un limbaj propriu vârstei;
- nu consumă alcool, țigări, droguri și alte substanțe dăunătoare;
- nu este presat de ceilalți să facă lucruri care i-ar putea pune sănătatea în pericol;
- duce un mod de viață care nu-i amenință sănătatea și bunăstarea, nici în prezent și nici pe viitor;
- are strategii pentru a evalua și gestiona eventualele riscuri (evitabile) pentru sănătate;
- înțelege schimbările fizice care au loc în timpul pubertății și nu este copleșit de stări de anxietate legate de aceste schimbări;
- are un comportament sexual potrivit vârstei și etapei de dezvoltare;
- cunoaște riscurile sexului neprotejat;
- întreprinde măsuri sigure și acționează în mod responsabil, adecvat vârstei, în perioadele în care este sexual activ;
- are o abordare pozitivă și respectuoasă față de propria sexualitate;
- are o abordare pozitivă și respectuoasă față de sexualitate altora;

REALIZAT

Fiecare copil și tânăr are dreptul să-și realizeze propriul potențial. Îmbunătățirea procesului de atingere a obiectivelor și realizările propriu-zise merg mână în mână și înseamnă îmbunătățirea șanselor de viață și, totodată, crearea posibilităților pentru ca toți tinerii să poată progresa și să-și dezvolte abilitățile, așteptările, să știe cum să poată să-și realizeze potențialul.

Termenul „realizare” rezultă din conceptul că fiecare copil are dreptul să-și exploreze potențialul propriu și să se realizeze.

La un prim nivel, acest lucru înseamnă a fi implicat, motivat să frecventeze niște activități și să participe activ în procesul de învățare, dezvoltare a cunoștințelor și înțelegere, să posede competențe, capacități și calități necesare pentru a trăi și a munci, în secolul 21.

Pentru cei care au nevoie de sprijin suplimentar, sau au talente și abilități deosebite, aceasta implică oportunități și sprijin pentru a-și mări potențialul.

O practică recent aplicată este asistența la domiciliu. În instituțiile preșcolare deja se obișnuiește ca astfel de necesități să fie satisfăcute, cu scopul de a ajuta copilul să depășească chiar pragul corespunzător etapelor de dezvoltare, pentru a „grăbi” astfel, pregătirea de școala primară. În același timp, pregătirea pentru școală înseamnă, în mod clar, mai mult decât pregătirea pentru provocările pe care le aduce cu sine un nou mediu de învățare. Aceasta implică și dezvoltarea încrederii, dezvoltarea competențelor sociale și a unui anumit nivel de auto-îngrijire și autonomie, pentru a putea face față eficient procesului de tranziție – de acasă/grădiniță la școală și unui mediu de învățare diferit. Această legătură strânsă între realizarea propriu-zisă și calitatea de a fi pregătit pentru a trece prin noi situații și noi provocări, își are începutul în procesul de instruire și continuă la următoarele nivele, mai înalte, de educație, instruire și chiar practicare a serviciului.

Realizările țin și de îndeplinirea sau finalizarea cu succes a unei anumite sarcini, cu eforturile, competențele, perseverența și practicile necesare. Iar acest lucru poate fi aplicat la multe alte aspecte din viață, nu doar la educație. Este valabil și pentru realizările din sport, artă, muzică, dans, dramaturgie, hobby-uri, activități recreative și alte interese.

Bunăstare: „Realizat”

Acestea sunt unele repere care ar putea fi luate în considerație de către practicienii care evaluează bunăstarea unui copil sau a unui tânăr. Ele pot fi abordate în discuții și nu trebuie văzute ca niște criterii exhaustive și elemente de verificare predefinite.

Copilul sau tânărul:

- are o bună capacitate de învățare, este o persoană de încredere, un cetățean responsabil și un contribuitor eficient;
- își dezvoltă abilitățile fizice și motorii;
- își dezvoltă limbajul și abilitățile cognitive;
- se dezvoltă din punct de vedere intelectual;
- se dezvoltă din punct de vedere psihologic și emoțional;
- se dezvoltă din punct de vedere social;
- își dezvoltă capacitatea de auto-îngrijire și abilitățile de viață independentă;
- își dezvoltă autonomia și capacitatea de a se descurca de sine stătător;

- dă dovadă de motivație și se lasă ajutat pentru a putea frecventa instituțiile de învățământ și pentru a fi inclus în procesul de învățare în cadrul instituțiilor preșcolare, apoi școlare;
- își dezvoltă capacitatea de a citi și a număra;
- atinge sau depășește nivelele adecvate normelor educaționale, prestabilite în cadrul curriculei;
- progresează conform limitelor de învățare convenite, primind suport adițional;
- răspunde la ajutorul oferit, menținându-și bunăvoința și motivația de a frecventa școala;
- răspunde la ajutorul oferit pentru a-și dezvolta abilitățile necesare de a face față și de a-și gestiona propriile dezabilități sau afecțiuni de lungă durată;
- răspunde oricărui tip de ajutor care i-a fost oferit suplimentar;
- învață să se auto-aprecieze și să-și înțeleagă propriile capacități: ce poate face, ce nu poate face.
- își dezvoltă noi abilități și le aplică în procesul de înfruntare a provocărilor;
- este mulțumit de lucrurile pe care le învață;
- dezvoltă abilități pentru a practica una sau mai multe activități culturale;
- își dezvoltă aptitudini sportive pentru unul sau mai multe tipuri de sport;
- își dezvoltă aptitudini sportive pentru una sau mai multe activități recreative sau hobby-uri;
- se implică în una sau mai multe activități extra-curriculare și obține succese;
- se simte încrezător și capabil să facă față problemelor și provocărilor zilnice;
- aspiră să-și continue studiile la nivele mai mari, atât din punct de vedere educațional cât și vocațional (având rezultate pozitive);
- intenționează să rămână în școală sau să meargă la studii în altă parte, sau să facă alte instruirii vocaționale până la vârsta de 16 ani (având rezultate pozitive);
- în linii generale, este optimist și realist în privința lucrurilor pe care le poate realiza;
- dă dovadă de pregătire pentru a face față perioadei de trecere de la copilărie la adolescență.

Toți copiii și tinerii sunt îndreptățiți să-și facă un curriculum pe care îl percep ca pe o sumare coerentă a activităților, cu o evoluție lină și bine avansată, datorită experiențelor trăite și rezultatelor obținute, în special datorită tranzițiilor:

1. **tranziția primară:** de ex.: obiceiuri de igienă individuală, bună coordonare, menținerea energiei pe perioada întregii zile, capacitatea de a mânui obiecte, creioane, periute, recunoașterea unor numere, litere și cuvinte, capacitatea de a urma instrucțiuni, de a asculta, de a se juca și de a lucra, în mod cooperant cu ceilalți, interesul pentru lucrurile noi, capacitatea de a se conforma cu activitățile care fac parte din rutina grupului, capacitatea de a face față schimbării, etc.
2. **tranziția secundară:** capacitatea de a face față unei curricule bazate pe mai multe materii, capacitatea de a merge la școală, de a învăța cu un nou profesor, cu colegi noi, capacitatea de a accepta și urma reguli noi și noi aranjamente instituționale, grad sporit de independență și colaborare, etc.
3. **tranziția spre viața de adult:** este independent, posedă capacitățile practice și cunoștințele necesare pentru a se integra cu succes în viața de adult și pentru a face față tranziției spre o nouă treaptă (mai înaltă) educațională sau vocațională, cu suport adițional, la necesitate.

* *Același lucru este aplicabil și în cazul tinerilor ex-instituționalizați și a tinerilor cu necesități speciale, care, de asemenea, trec prin tranziție și au nevoie de servicii de suport pentru adulți.*

ÎNGRIJIT CU AFECTIUNE

Dreptul fiecărui copil de a prospera și de a se dezvolta în siguranță, sănătos, fericit, bine adaptat pentru ca, în cele din urmă, să devină un adult independent, respectat și responsabil, este fundamental.

Cu toate acestea, a fi „îngrijit cu afecțiune” este unul dintre domeniile de bunăstare a copiilor, care tinde să fie relativ ignorat în indicatorii de performanță și de calitate; și totuși, acest domeniu tinde să constituie un accent primar în procesul de evaluare și planificare a necesităților copiilor și a acelor tineri, care ar putea avea nevoie de sprijin suplimentar. Motivele pentru care se întâmplă acest lucru, sunt două: pe de o parte, autoritățile publice tind să-și concentreze rolul lor pe serviciile alternative familiei – îngrijirea cu afecțiune a copiilor asistați sau plasați în servicii, în afara familiei. De cealaltă parte, viziunea dată ar putea, de asemenea, reflecta faptul că există o suprapunere clară între rezultatele *îngrijirii cu afecțiune* și cele legate de domeniile „în siguranță”, „sănătos”, „realizat”, „respectat”, „responsabil” și „inclus”. Acest lucru rezultă clar în lista indicilor de rezultate de mai jos.

Îngrijirea cu afecțiune începe în burtă, unde se știe că copilul nenăscut este afectat pozitiv sau negativ de alegerile, comportamentele și modul de viață al mamei.

Copilul nenăscut sau bebelușul are nevoie de hrană specială, somn, confort, îngrijire, mângâiere, legănare și contact fizic constant din partea îngrijitorului primar. Bebelușii care dezvoltă un atașament sigur cu unul dintre părinți sau îngrijitori, anume la această etapă – atașament care continuă și în copilărie – au șanse mai mari să prospere în evoluția lor și mai puține șanse să aibă probleme de ordin comportamental, auto-apreciere redusă sau dificultăți de învățare la școală, în perioada copilăriei târzii sau în adolescență. De asemenea, există tot mai multe dovezi că experiențele trăite în fragedă copilărie pot influența dezvoltarea creierului copilului.

Copilul mic are nevoie să-i fie satisfăcute necesitățile elementare, dar, în același timp, la această etapă, îngrijirea cu afecțiune implică și exteriorizarea – adică îngrijitorul nu trebuie doar să îngrijească de copil, ci trebuie să-i și arate acest lucru – ajutându-l astfel, să-și gestioneze emoțiile și comportamentul, prin socializare adecvată vârstei copilului, și contribuind, totodată, la dezvoltarea abilităților sale de comunicare, socializare, la sporirea gradului de independență într-un mediu controlat.

Îngrijirea cu afecțiune a copilului mai mare presupune plasarea accentului pe multitudinea de oportunități privind învățarea independentă și jocul, cultivarea comportamentelor adecvate, consecvența și echilibrul în educație, activarea măsurilor de siguranță, cultivarea unor obiceiuri sănătoase, dezvoltarea rețelelor de prietenie și oferirea suportului necesar în familie, pentru a ajuta copilul să însușească educația formală.

Îngrijirea cu afecțiune continuă și în adolescență. Doar că aici accentul este deplasat tot mai mult către o abordare mai puțin autoritară din partea părinților, ci, mai degrabă, către o abordare bazată pe orientare și pe recunoașterea faptului că tânărul trebuie să devină un adult independent, respectat și responsabil.

Atunci când copilul sau tânărul se află în sistemul de îngrijire rezidențială, sau este plasat în serviciul de asistență parentală profesionistă, sau a fost adoptat, necesitatea îngrijirii cu afecțiune rămâne aceeași și trebuie satisfăcută ca atare.

Bunăstare: „Îngrijit cu afecțiune”

Acestea sunt unele repere care ar putea fi luate în considerație de către practicienii care evaluează bunăstarea unui copil sau a unui tânăr. Ele pot fi abordate în discuții și nu trebuie văzute ca niște criterii exhaustive și elemente de verificare predefinite.

Copilul sau tânărul:

- nu este expus, în perioada embrionară, consumului de nicotină, alcool sau droguri/medicamente, sau la violență domestică și abuz, în perioada sarcinii;
- nu este expus la alte alegeri (pe care le face mama însărcinată), care i-ar putea dăuna fătului sau copilului nenăscut (de exemplu, dietă săracă și malnutriție, dietă excesivă sau sport intens, ne-administrarea medicamentelor);
- trăiește într-un mediu în care părintele/îngrijitorii și alți membri ai familiei înțeleg și prioritizează necesitățile bebelușului sau ale copilului;
- beneficiază de servicii de sănătate și de îngrijiri medicale sau screening-uri, la necesitate;
- este îngrijit fizic, având un aspect curat, fiind ținut uscat și îmbrăcat adecvat, potrivit climei;
- primește hrană suficientă și adecvată;
- are dezvoltat un atașament puternic cu îngrijitorul/îngrijitorii principal/i;
- se simte înconjurat de dragostea și căldura familiei biologice sau a familiei de plasament;
- se simte iubit și are parte de încrederea familiei sale;
- în linii generale, este fericit și mulțumit de viața sa;
- are necesități emoționale și de dezvoltare care nu-i sunt neglijate;
- nu este neglijat din punct de vedere fizic de către părinți sau de îngrijitori (*de ex., prin lipsirea de hrană adecvată, adăpost sau haine, ne-asigurarea unor condiții de igienă adecvată sau lipsa accesului la îngrijirile medicale, inclusiv stomatologice, adecvate*);
- primește laude și încurajări în mod constant;
- trăiește într-un mediu motivant pentru dezvoltarea sa cognitivă și emoțională, fiind stimulat să obțină performanțe potrivite vârstei;
- nu este lăsat fără atenție, dacă este prea mic pentru a se îngriji de sine stătător;
- nu este încredințat unui îngrijitor minor, incapabil sau nepotrivit;
- nu este supus abuzului emoțional continuu, acasă (*adică, nu este criticat constant, ignorat, umilit, expus abuzului domestic în familie*);
- nu este expus amenințărilor, abuzului sexual sau violenței;
- nu este expus consumului de alcool sau droguri de către membrii familiei sau ai comunității;
- primește suportul potrivit și este sfătuit/ghidat de către părinți/îngrijitori;
- vorbește cu alții despre sentimentele sale, folosind un limbaj potrivit vârstei sale;
- are o persoană de încredere pe care se poate baza, sau la care poate merge atunci când se simte singur sau când are anumite probleme;
- primește suport adițional și îngrijire la necesitate;
- are o rețea sigură de suport, compusă din membrii familiei, îngrijitori și prieteni;
- are un simț al auto-aprecierii și al stimei de sine bine dezvoltat;
- are un simț al identității și al apartenenței bine dezvoltat;

- este capabil să facă față stresului zilnic, fără a-și neglija sarcinile, fără a avea stări persistente de anxietate, depresie, tendință de izolare sau agresivitate;
- este rezilient și capabil să facă față circumstanțelor adverse de acasă (*precum separarea părinților, doliul, tulburări psihice ale unuia dintre părinți sau îngrijitori, boli cronice sau dezabilitate*);
- este încrezător și capabil să facă față problemelor și provocărilor zilnice.

ACTIV

Indicatorul cel mai frecvent utilizat anume pentru acest domeniu de bunăstare a copiilor, ține de gradul de implicare și de frecvența activității fizice a copiilor/tinerilor. Se recomandă ca cel puțin 60 minute să fie dedicate zilnic activității fizice. Totodată, în contextul Modelului Național de Practici, conceptul „Activ” se folosește cu sens mai larg și se referă la timpul de joc, recreere și hobby-uri. Acesta nu înseamnă doar „a face ceva” – deși se înțelege clar că este foarte important – acesta înseamnă și „a avea acces la”, „a fi încurajat să profite de anumite ocazii”, „a explora mediul de acasă și din comunitate”, „a se juca cu semenii” și „a se exprima în toate felurile posibile”. Acest concept implică, de asemenea, dezvoltarea noilor abilități, inclusiv, abilitatea de evaluare și gestionare a riscurilor, asumarea unor acțiuni responsabile și cooperarea în cadrul grupurilor sau a echipei.

Cu alte cuvinte, conceptul de a fi „Activ” are un rol important și în dezvoltarea altor domenii de bunăstare a copilului – și anume: Incluziune și apartenență; Sănătate fizică, psihică și emoțională; Realizări, prin înfruntarea provocărilor și dezvoltarea noilor abilități; Respect de sine și Responsabilitate față de ceilalți.

În același timp, este evident că atunci când copiii și tinerii sunt activi, ei au nevoie de un mediu sigur (unde își pot asuma riscuri acceptabile în circumstanțe controlabile), precum și de oportunități; ei au nevoie de încurajări, iar semnele timpurii sau talentele pe care aceștia le afișează la vârste mici, trebuie „crescute” odată cu ei și aduse la maturitate.

Pe lângă toate acestea, activitățile și jocul sunt importante pentru sentimentul de bunăstare subiectivă a copiilor și a tinerilor: sentimentul pozitiv vis-a-vis de propria persoană și faptul că se simt bine anume pentru că se distrează.

Prin joc, se subînțelege că tânărul/copilul: *“se vor bucura mai mult de sănătatea lor fizică, emoțională, și mintală; își vor dezvolta abilitățile sociale și sentimentul de responsabilitate; vor aprecia mediul înconjurător; vor înțelege care sunt riscurile și provocările; își vor spori sentimentul de identitate și auto-apreciere; vor participa la activități sportive, artistice și culturale și se vor reduce astfel, șansele ca aceștia să ofenseze pe cineva sau să adopte comportamente anti-sociale”.*

Bunăstare: „Activ”

Acestea sunt unele repere care ar putea fi luate în considerație de către practicienii care evaluează bunăstarea unui copil sau a unui tânăr. Ele pot fi abordate în discuții și nu trebuie văzute ca niște criterii exhaustive și elemente de verificare predefinite.

Copilul sau tânărul:

- petrece suficient timp împreună cu părinții/îngrijitorii săi, atât în perioada copilăriei, cât și în perioada imediat următoare (se joacă împreună și sunt implicați în activități interactive);

- este încurajat să fie curios și să exploreze mediul înconjurător;
- este încurajat să se joace cu alți copii;
- este încurajat, motivat și stimulat, în mod adecvat, să-și dezvolte propriile interese;
- răspunde pozitiv provocărilor fizice pe care le întâmpină în timpul jocului, în spațiile de recreere și special amenajate pentru joc;
- este atât de activ din punct de vedere fizic, pe cât îi permit capacitățile;
- are un rol activ în cadrul familiei sale, a rețelei sociale, a școlii și a comunității;
- se implică activ în activitățile sportive și de recreere, la școală;
- se implică activ în activitățile sportive și de recreere, în cadrul comunității;
- participă activ la activitățile dinamice, în pofida dezabilităților sau a afecțiunilor cronice;
- dobândește noi abilități și le aplică, la necesitate, în situațiile care îl solicită din punct de vedere fizic și psihologic;
- dezvoltă abilități pentru a practica una sau mai multe activități culturale;
- își dezvoltă aptitudini sportive pentru unul sau mai multe tipuri de sport;
- își dezvoltă aptitudini sportive pentru una sau mai multe activități recreative sau hobby-uri;
- învață să se auto-aprecieze și să-și înțeleagă propriile capacități: ce poate face, ce nu poate face;
- învață cum să-și evalueze și să-și gestioneze riscurile, atunci când se află în spațiile special amenajate pentru joc și recreere;
- se arată mulțumit și împlinit, ca urmare a activităților pe care le practică;
- este lăudat și încurajat sistematic;
- are simțul auto-aprecierii și a stimei de sine dezvoltat.
- este încrezător și se simte capabil să facă față provocărilor care apar în activitățile sportive sau recreative alese;
- primește suport adecvat și instruire, pentru a putea practica activitățile sportive sau recreative alese;

RESPECTAT

Ben-Arieh menționa că, accentul sporit pe bunăstarea copilului, mai degrabă decât pe buna sa devenire, în paralel cu ratificarea Convenției Organizației Națiunilor Unite privind drepturile copiilor din anul 1990, a scos în evidență importanța rolului părinților, îngrijitorilor, practicienilor din cadrul serviciilor adresate copiilor, în recunoașterea dreptului copilului de a fi tratat cu respect și cu demnitate, în orice perioadă din viața sa, indiferent de vârstă, gen, context (social, religios, cultural) de proveniență, sau indiferent de ceea ce a făcut sau nu a reușit să facă acest copil.¹

Noțiunile de „respect” și de „a fi respectat” sunt niște concepte multi-dimensionale, iar acest lucru este reflectat în cea mai recentă literatură publicată cu privire la dezvoltarea copilului. Acest lucru vine în contrast cu accentele pe care insistau teoriile de socializare vechi, axate pe însușirea respectului la copii.

Auto-aprecierea și apartenența

Una dintre dimensiunile principale, este axată pe cultivarea sentimentelor de auto-apreciere, apartenență, stimă de sine, precum și pe stările pozitive ale copiilor, ca urmare a dragostei părintești, a îngrijirilor și a încrederii de care se bucură copiii din partea prietenilor și a părinților sau a îngrijitorilor. Toate acestea îi conferă copilului sentimentul de a nu se simți stigmatizat, discriminat sau înjosit.

Respectarea viziunilor copiilor și consultarea acestora în procesul de luare a deciziilor care îi privesc

O altă dimensiune este axată pe dreptul copilului/tânărului la exprimarea viziunilor proprii cu referire la situațiile care îl privesc direct; adulții care îngrijesc de copii/tineri, sau care vin în contact cu ei în activitatea lor profesională sau personală, trebuie să atribuie acestor viziuni „greutatea” cuvenită, ținând cont de vârsta copilului și gradul său de maturitate. Acest lucru face, din nou, referință la importanța consultării copilului/tânărului (de către îngrijitorii și profesioniștii-cheie) în privința oricăror decizii importante care îi poate afecta în mod direct viața; pentru aceasta, profesioniștii vor informa copilul/tânărul în mod adecvat, astfel încât el să poată judeca în cunoștință de cauză, înțelegând pe deplin ceea ce i se întâmplă și, prin urmare, fiind în capacitatea de a oferi consimțământul informat cu privire la respectiva decizie. O altă latură a dimensiunii legate de respect, ține de dreptul copilului sau tânărului de a avea propriile viziuni, iar orice dezvăluire despre viața sa privată, trebuie tratată cu încredere, cu excepția cazului în care aceste dezvăluiri implică motive de îngrijorare pentru bunăstarea acestuia.

Consimțământul informat

Accentul este pus pe consultarea copiilor și a tinerilor, precum și pe solicitarea consimțământului informat din partea acestora, cu privire la deciziile sau acțiunile care îi pot afecta direct. Acest element este important pentru că ne direcționează către cea de a treia dimensiune a respectului. Acest lucru depășește felul în care se simte copilul sau tânărul – cu toate că este extrem de important. Tot aici ne vom referi și la felul în care copiii/tinerii sunt tratați, în mod obiectiv, de către ceilalți. Copiii și tinerii nu sunt respectați dacă ei: sunt supuși abuzului fizic sau emoțional, sunt umiliți sau abuzați de către îngrijitorul lor principal sau de către semenii, sunt lipsiți (sau nu li se recunoaște) integritatea fizică și psihologică, nu li se oferă spațiu privat, nu li se păstrează datele cu caracter confidențial sau li se îngreuează accesul la persoanele dragi, sau la bunurile personale. Ei nu sunt respectați dacă li se ignoră vulnerabilitatea sau dependența care derivă de la această vulnerabilitate, sau dacă li se ignoră dreptul de a fi tratați cu demnitate.

Respectarea demnității și a individualității proprii

Cea de a patra dimensiune a respectului, care este esențială pentru demnitatea sa, ca ființă umană, este o predispoziție de a vedea copilul sau tânărul ca o individualitate, cu o personalitate unică și cu necesități individuale proprii. El este lipsit de respect atunci când este etichetat, poreclit sau perceput în funcție de o caracteristică particulară a sa, precum etnia religia, limbajul, cultura, dezabilitatea, condiția, sau în baza unei probleme specifice care l-a adus în atenția serviciului de asistență a copilului.

Respectul este fundamental pentru bunăstarea copilului. Copilul care este tratat cu respect, are șanse mai mari să crească mai sigur din punct de vedere emoțional și mai sănătos din punct de vedere psihic, mai fericit și mai îngrijit cu afecțiune, se va putea include mai bine și se va simți inclus, va avea șanse mai mari de realizare personală și probabilitatea că va avea respect de sine și față de ceilalți va fi mai mare, se va comporta adecvat în situații delicate și va fi mai responsabil. Prin urmare, poate fi surprinzător că majoritatea încercărilor de a dezvolta indicatorii pentru „respect”, par să se limiteze la

câteva elemente dintr-un sondaj de chestionar care face referire la modul în care se simte un eșantion de tineri. Aici Universitatea din Edinburgh a încercat să identifice sub-domenii pentru domeniul „respectat” – acestea reflectă caracterul multi-dimensional al conceptului, așa cum este redat în contextul drepturilor copiilor.

În ceea ce privește majoritatea altor domenii, se atestă o dublare semnificativă a indicatorilor, care reflectă inter-relaționarea dintre cele 8 domenii de bunăstare.

Ben-Arieh, A. (2006), *Measuring and monitoring the wellbeing of young children around the world*, Background Paper prepared for the Education for All Global Monitoring Report, 2007, Paris, UNESCO.

Bunăstare: „Respectat”

Acestea sunt unele repere care ar putea fi luate în considerație de către practicienii care evaluează bunăstarea unui copil sau a unui tânăr. Ele pot fi abordate în discuții și nu trebuie văzute ca niște criterii exhaustive și elemente de verificare predefinite

Copilul sau tânărul:

- nu este expus la abuz fizic și violență domestică și nu este amenințat cu bătaia (*nu este lovit, scuturat, lovit cu picioarele, împins sau fript*);
- nu este expus amenințărilor cu violența, abuzul fizic sau sexual;
- este ferit de expunerea continuă la abuz emoțional, acasă (*adică nu este criticat, ignorat, umilit, în mod constant sau expus abuzului domestic de către membrii familiei*);
- este ferit de expunerea la abuzul sexual sau exploatare (*adică nu este supus atacurilor indecente, nu este implicat în relații sexuale cu minori sau în relații sexuale fără exprimarea acordului, sau nu manifestă un comportament sexual inadecvat (inclusiv din punct de vedere verbal), nu este atras/sedus prin internet, pentru a întreține relații sexuale*);
- are o abordare respectuoasă vis-a-vis de propria sexualitate;
- nu are un trecut marcat de auto-vătămare sau tentativă de suicid;
- nu este agresat sau tachinat la școală, de către colegi sau adulți;
- nu este agresat sau tachinat la el în comunitate;
- nu se confruntă cu situații de discriminare în bază de vârstă, gen, etnie, religie, cultură (din mediul său de proveniență sau din actualul mediu de trai); nu este etichetat din cauza dezabilităților și/sau a dificultăților de învățare și nu este supus relelor tratamente sau comportamentelor stereotipizate ale colegilor sau adulților, la școală sau în comunitate;
- se simte în siguranță acasă;
- se simte în siguranță când iese cu prietenii;
- se simte iubit și se bucură de încrederea celorlalți;
- se bucură de dragostea și căldura familiei biologice sau a familiei de plasament;
- este încurajat și laudat sistematic;
- are simțul auto-aprecierii și al stimei de sine bine dezvoltat;
- are un simț al identității și al apartenenței bine dezvoltat și se simt bine cu această stare;
- de obicei, este mulțumit de viața sa, zâmbește și râde mult;

- simte că părinții/îngrijitorii, prietenii și profesioniștii cu care se vede sistematic, îl vor ajuta să-și realizeze potențialul;
- de obicei, este optimist și realist cu privire la ceea ce poate obține;
- este încrezător și capabil să facă față noilor provocări;
- simte că părinții/îngrijitorii, prietenii și profesioniștii cu care se vede sistematic, îl vor ajuta să facă față provocărilor și dificultăților;
- se simte ascultat și luat în serios de către părinți/îngrijitori;
- se simte ascultat și luat în serios de către prieteni și semenii;
- se simte ascultat și luat în serios de către profesioniștii cu care se vede sistematic;
- simte că părinții/îngrijitorii și ceilalți membri ai familiei îi respectă intimitatea și spațiul personal;
- simte că părinții/îngrijitorii îl tratează ca individualitate cu drepturi, necesități, așteptări și aspirații proprii;

Atunci când este asistat de specialiștii sau de serviciile adresate copiilor, copilul sau tânărul:

- este pregătit suficient și primește suportul informativ necesar pentru a face alegeri conștiente;
- este întrebat dacă dorește (și i se cere permisiunea) ca informațiile despre el să fie împărtășite cu anumite servicii/instituții, pentru un anumit scop, care i se explică și nu doar i se aduce la cunoștință;
- este asigurat că informația este gestionată și păstrată în mod confidențial;
- este sigur de faptul că orice informație pe care o comunică despre sine, va fi tratată în mod confidențial și că transmiterea ulterioară a acesteia, precum și gestionarea sau utilizarea acesteia, vor fi controlate adecvat;
- înțelege că dacă el se află în situație de risc sau vulnerabilitate, orice informație pe care o oferă, poate fi împărtășită, ulterior, cu persoane/profesioniști care îl pot ajuta să rămână în siguranță;
- este informat adecvat asupra posibilelor consecințe ale oricărei decizii care îl privește;
- este implicat activ în orice proces care îl privește: evaluare, planificare, revizuire;
- este ajutat să se pregătească de întâlniri/ședințe, unde urmează a fi luate decizii care îl privesc personal;
- are acces la servicii de consultanță individuală, unde este ajutat să scrie o plângere privind felul în care a fost tratat, provocările la care a fost supus, deciziile luate de către serviciile care, în opinia sa, nu au ținut cont pe deplin de necesitățile și dorințele sale.

Atunci când este necesară îngrijirea intimă sau supravegherea de către echipa de profesioniști, copilul sau tânărul:

- este tratat întotdeauna cu respect și demnitate;
- nivelul îngrijirilor intime va fi consistent și calitativ, indiferent de persoana care le va efectua;
- este respectat ca individualitate;
- are dreptul la spațiu privat și acest drept i se respectă;
- are dreptul de a fi implicat în procesul de îngrijire intimă, fiind consultat în privința exercitării propriilor capacități, după putință și i se respectă acest drept;
- are dreptul de a-și exprima opinia în privința felului în care dorește să aibă loc îngrijirea intimă și acest drept i se respectă.

RESPONSABIL

Responsabilitatea, de asemenea, este un concept complicat, care poate cuprinde o diversitate de comportamente, valori și moduri de gândire sau sentimente. Aici vorbim despre răspundere, dar și despre liderism și luare de decizii, precum și despre înțelegerea regulilor, normelor și a parametrilor care determină modurile noastre de conviețuire cu alte persoane. Este vorba despre capacitatea de judecată morală și stabilirea unui principiu de bază. Totodată, este vorba despre: *a da dovadă de respect și compasiune pentru ceilalți, a fi sinceri cu noi înșine și cu ceilalți și a rezista presiunii de a ne asuma comportamente neadecvate, periculoase sau anti-sociale.*

De asemenea, acest lucru implică auto-control: trebuie să dăm dovadă de răbdare atunci când dorințele nu ne sunt îndeplinite imediat și să nu recurgem la agresiune și violență pentru a obține ceea ce ne dorim. Aceasta implică și învățare, pentru a ști cum să negociem cu ceilalți. Acestea sunt răspunsuri universal-valabile privind relațiile inter-umane, dar ele nu vor fi stăpânite niciodată în întregime. Ele continuă să fie dezvoltate în copilărie, în adolescență și în viața de adult, odată cu circumstanțele care se schimbă continuu. Comparat cu toate celelalte domenii de bunăstare a copilului, acest domeniu specific (*a fi responsabil*), pare să fie cu totul diferit. Înainte de toate, acesta un este perceput, de obicei, ca un drept uman, deși sintagma „drepturi și responsabilități”, este deseori folosită având integrate aceste două concepte, care sunt percepute ca un tot-întreg. Copilul are dreptul fundamental de a fi tratat cu respect, dar nu are dreptul de a fi responsabil, deși în majoritatea societăților există unele concepte legate de vârsta de răspundere – atunci când persoanele poartă răspundere legală pentru acțiunile lor proprii și aceasta ar putea fi legată de drepturile legale și civile specifice (vârsta la care pot vota, se pot căsători, asista la o ședință de judecată, etc). Responsabilitatea este legată, de obicei, de condițiile care ar putea fi puse înaintea exercitării unor anumite drepturi.

În al doilea rând, copilul nu se naște cu necesitatea de a fi responsabil, în schimb, copilul nou-născut are dreptul și necesitatea fundamentală de a fi în siguranță, îngrijit cu afecțiune și iubit, respectat, menținut sănătos, protejat de excluderea socială și de oricare alte forme de discriminare; el are nevoie să fie încurajat să se joace și să fie activ, el trebuie susținut pentru a atinge cu succes pragurile de dezvoltare în evoluția sa, conform vârstei și potențialului personal. De la copilul nou-născut nu se cere ca acesta să se comporte responsabil. A învăța să-și asume responsabilitatea și a se comporta în mod responsabil este, în general, considerată o parte importantă a formării personale și a dezvoltării sociale: dezvoltarea treptată a anumitor obiceiuri, sentimente, gânduri, valori, atitudini și acțiuni, cu ajutorul părinților, care au rolul de a-și ghida copiii, a-i disciplina, a-i lăuda, a le modela comportamentul, a-i ajuta să-și dezvolte capacitatea de auto-control și capacitățile cognitive, pentru a putea înțelege și respecta regulile morale, normele și convențiile sociale.

Prin urmare, nu ar trebui să ne surprindă faptul că majoritatea încercărilor de a dezvolta indicatori de comportament responsabil au fost destul de înguste concepute și tind să se concentreze asupra adolescenței. În linii mari, acești indicatori pot fi clasificați în două grupuri:

- Indicatori cu privire la absența unui comportament responsabil (de exemplu, comportamentul perturbator în școală, depășirea controlului parental, excluderea școlară, pasivitate, utilizarea drogurilor și/sau a substanțelor interzise, consumul de alcool, comportamentul antisocial, criminalitatea juvenilă, etc.);
- Indicatori cu privire la rezultate, axați pe promovarea educației civice și pe oferirea oportunităților de participare activă la școală, acasă și în comunitatea locală, precum și oportunități de angajare în activități de voluntariat.

Acest punct de vedere specific tinde să reflecte o abordare bazată pe dovezi, în ceea ce privește selectarea indicatorilor. Atât la nivel național, cât și la nivel local există puncte de referință bine stabilite, legate de majoritatea aspectelor comportamentale (negative) la adolescenți. De cealaltă parte, necesitatea de a avea indicatori pe rezultate (indicatori pozitivi) privind planurile integrate de servicii pentru copii și planurile de dezvoltare comunitară, a determinat, bunăoară, autoritățile scoțiene să colecteze date despre oportunitățile existente pentru participarea tinerilor la toate nivelele.

Analiza indicatorilor aferenți acestui domeniu specific, raportat la primii ani de viață ai copilului, poate scoate în evidență și ipoteza că indicatorii respectivi nu ar fi relevanți dacă copilul nu are bine dezvoltată capacitatea de gândire morală. Cu toate acestea, personalul medical care vizitează copilul la domiciliu, va urmări acele semne care atestă că îngrijitorul principal îi oferă îngrijirea adecvată și se va asigura că acel îngrijitor nu doar ține copilul în siguranță, dar și are grijă să-i formeze copilului o bază pentru dezvoltarea ulterioară a comportamentului social.

În mod similar, mersul rapid al activității de evaluare privind pregătirea copiilor pentru învățământul preșcolar și primar, se axează pe o serie de domenii ce țin de dezvoltarea socială și emoțională a copilului; aceste domenii sunt esențiale pentru formarea comportamentului responsabil, în orice comunitate sau grup social. De exemplu: copilul poate urma instrucțiuni și reguli simple, poate respecta proprietatea altor copii, poate lucra și se poate juca în mod cooperant cu alți copii, poate da dovadă de compasiune pentru alții, atunci când ei suferă sau sunt triști, prezintă semne de auto-control, recunosc atunci când s-au purtat urât și își asumă benevol responsabilitatea pentru propriile acțiuni.

Majoritatea indicatorilor de comportament responsabil pot fi aplicați și în cazul copiilor mai mari, sau chiar în cazul adolescenților, doar că în cazul lor, la evaluare, se va acorda mai multă atenție la capacitatea lor de a înțelege și de a face diferența dintre un comportament adecvat și un comportament neadecvat. Tot aici se va pune accentul și pe capacitatea copiilor/tinerilor de a-și înțelege propriile comportamente și emoții, precum și pe impactul propriilor comportamente/emoții asupra altor persoane.

Prin urmare, dacă am pune pe prim plan necesitatea de a lucra cu bazele de date existente pentru a menține, astfel, raportul dintre cost-eficiență, fără a dezvolta o serie de indicatori noi, fie la nivel local, fie la nivel național, va însemna că informațiile acumulate despre comportamentele responsabile la copii și tineri vor fi relativ limitate, în comparație cu informațiile colectate despre siguranța copiilor sau despre nivelul lor de realizare.

În fine, atunci când vorbim despre evaluare și despre acțiunile corecte pe care trebuie să le facem pentru fiecare copil în parte, există întotdeauna posibilitatea să obținem informații mai multe și mai utile despre acest domeniu de bunăstare a copilului.

Bunăstare: Responsabil

Acestea sunt unele repere care ar putea fi luate în considerație de către practicienii care evaluează bunăstarea unui copil sau a unui tânăr. Ele pot fi abordate în discuții și nu trebuie considerate drept criterii exhaustive și elemente de verificare predefinite.

La timpul potrivit, copilul este obligat să frecventeze școala primară. Acesta poate:

- urma reguli și instrucțiuni simple și le poate înțelege;
- să se joace în mod cooperant cu alți copii;
- da dovadă de îngrijorare sau compasiune față de alți copii care sunt triști sau supărați;
- exercita un anumit nivel de auto-control al propriilor emoții și sentimente, pe potrivă vârstei;

- recunoaște atunci când se comportă urât și răspunde pozitiv observațiilor;
- demonstrează, în conformitate cu vârsta pe care o are, un anumit grad de remușcare după ce a făcut ceva greșit, în special dacă prin acțiunile sale a rănit sau a supărat alte persoane;
- arată că înțelege consecințele propriilor acțiuni;
- să-și asume benevol responsabilitatea pentru acțiunile sale;
- da dovadă de respect față de bunurile altor copii;
- da dovadă de responsabilitate față de rechizitele școlare și bunurile școlii;
- manifesta comportamente adecvate vârstei, capacităților, etapei de dezvoltare și mediului în care se află.

De la 0 la 16 ani copilul sau tânărul beneficiază de îngrijire din partea persoanelor responsabile care exercită modele de roluri potrivite, pentru:

- a-i asigura accesul la toate consultațiile, testele și investigațiile medicale necesare;
- a-i oferi îngrijirea părintească adecvată și orientarea sau sfaturile de care are nevoie;
- a-i răspunde la toate necesitățile sale emoționale și de dezvoltare;
- a-l feri de neglijare fizică din partea părinților sau îngrijitorilor (*de exemplu, prin lipsirea de hrană adecvată, adăpost și îmbrăcăminte, asigurarea unor condiții adecvate de igienă, asigurarea accesului la tratamentele medicale și stomatologice*);
- a-i asigura un mediu de trai motivațional pentru dezvoltarea sa cognitivă și emoțională, prin stimulii potriviți vârstei copilului;
- a nu-l lăsa fără ajutor dacă este prea mic pentru a se auto-îngrijii în mod adecvat;
- a-l feri de amenințări sau de abuz fizic, emoțional sau sexual;
- a-l feri de momente în care membrii familiei sau membrii din comunitate consumă alcool și droguri.

În funcție de vârstă, maturitate și orice necesitate care solicită suport adițional, copilul de vârstă școlară sau adolescentul:

- frecventează școala cu regularitate;
- cunoaște regulile școlii și, de obicei, se supune acestora;
- înțelege care sunt consecințele nerespectării regulilor școlare;
- înțelege esența normelor și a practicilor aplicate în școală;
- se prezintă curat la ore și este îmbrăcat în mod adecvat pentru școală;
- dă dovadă de un anumit nivel de auto-control al propriului comportament și al emoțiilor;
- recunoaște atunci când se poartă urât și răspunde pozitiv observațiilor;
- dă dovadă că are remușcări după ce a făcut ceva greșit, în special dacă prin acțiunile sale a rănit sau a supărat alte persoane;
- înțelege care sunt consecințele propriilor acțiuni;
- își asumă responsabilitatea pentru propriile acțiuni;
- este respectuos față de bunurile altora;
- respectă materiile școlare și bunurile din dotarea școlii;
- se comportă adecvat vârstei și etapei de dezvoltare;

- nu se implică în activități pentru care ar putea fi exmatriculat din școală;
- nu este considerat a fi un copil cu comportament problematic (de cadrele didactice);
- cadrele didactice și părinții/îngrijitorii consideră că, în general, este un copil onest și de încredere.
- înțelege care sunt normele și practicile aplicate în școala sau în rețeaua socială;
- are deprinderi și capacități de auto-îngrijire adecvate;
- are un nivel adecvat de independență și autonomie;
- manifestă îngrijorare și compasiune față de alții;
- nu este implicat acțiuni discriminatorii sau de agresiune față de semenii;
- este încrezător și capabil să facă față problemelor și provocărilor zilnice;
- participă la activitățile școlare potrivite și se implică în acțiuni de voluntariat pentru a-și dezvolta simțul responsabilității, capacitatea de lider și de luare a deciziilor, precum și pentru a-și dezvolta rețeaua socială;
- se implică în activități de voluntariat, potrivit vârstei și capacităților;
- nu se implică în activități criminale sau anti-sociale în cadrul comunității;
- nu consumă alcool, nicotină, droguri și alte substanțe dăunătoare;
- modul său de viață nu prezintă amenințări majore pentru sănătatea și bunăstarea sa;
- adoptă practici sigure și acționează responsabil în potențialele situații cu riscuri majore (*de exemplu, atunci când folosește instrumente, practică sporturi care implică contactul fizic cu alte persoane și alte sporturi care îi pot dăuna fizic; în cercul său de prieteni există persoane care se confruntă cu situații de dependență de substanțe toxice*);
- adoptă practici sigure și acționează responsabil în perioadele active sexual, potrivit vârstei;
- are un comportament sexual corespunzător vârstei și perioadei sale de dezvoltare;
- are o atitudine respectuoasă față de propria identitate sexuală;
- are o atitudine pozitivă și respectuoasă față de identitatea sexuală a altor persoane;
- are strategii bune de minimalizare a riscurilor în situații de conflicte sociale;
- nu se simte presat de ceilalți să facă anumite lucruri periculoase;
- are posibilitatea de a-și dezvolta capacitățile intelectuale, deprinderile de viață independentă și de lucru;
- intenționează să-și continue studiile în instituții de învățământ superior și să obțină o specialitate pentru a practica o meserie în viitor;
- intenționează să rămână în școală sau să meargă la studii în altă parte, sau să facă alte instruirii vocaționale până la vârsta de 16 ani

INCLUS

Incluziunea, ca și celelalte concepte-cheie incluse în politicile sociale, reprezintă o metaforă care unifică o serie de aranjamente, inițiative și acțiuni ce condiționează schimbările sociale și care (dacă ar fi abordate separat de conceptul de incluziune) ar părea total diferite unele față de altele.

La acest capitol vom include egalitatea de șanse, strategiile de incluziune a copiilor cu necesități educaționale speciale, copii cu dizabilități, copii cu dificultăți de învățare și cu o serie de probleme de ordin social, comportamental, etc., în școlile de masă; promovarea diversității și coeziunea socială, politicile de dezvoltare pentru eradicarea sărăciei și promovarea și protecția drepturilor copiilor și a tinerilor. Ca și în cazul altor metafore de acest gen, „Incluziunea” a avut diferite definiții care au reflectat prioritățile de pe agendele diferitor politici de protecție din Scoția, fiind supuse diferitor interpretări, iar realizarea acestora a ținut mai mult de pregătirea profesională a acelor persoane care urmau să implementeze acele priorități. De obicei, *incluziunea* era definită prin comparația cu antonimul său – și anume cu *excluziunea*. Aceasta descrie politicile și practicile create pentru a soluționa problemele și dificultățile grupurilor de copii și familii marginalizate, dezavantajate și discriminate, dar și pentru a înlătura barierele pe care le întâmpină aceste grupuri de familii și copii, pentru a accesa serviciile potrivite, pentru a-și exercita drepturile lor și pentru a avea asigurată pe deplin participarea la procesul instructiv-educativ în școli și șansele de obținere a unui loc de muncă în comunitățile locale.

Un accent sporit este pus aici pe eliminarea barierelor sociale, economice, culturale și personale care nu le permit copiilor și familiilor să acceseze serviciile necesare și să-și exercite dreptul de a participa la viața comunității și de a obține un loc de muncă în societate. Dar ideea de incluziune este susținută și de valorile sociale. Aceasta înseamnă acceptarea tuturor, în pofida diferențelor de orice natură, și recunoașterea faptului că orice persoană, în pofida acestor diferențe, poate aduce o contribuție semnificativă comunității sale. Canadianul Jack Pearpoint, un profesionist din domeniul educațional sublinia că: *“Criteriul pentru ca o persoană să fie inclusă, este ca aceasta să respire”*, mai degrabă decât să fie inclusă pentru IQ-ul său, venitul familial, etnia, genul, vârsta, mediul de proveniență sau de trai. Un copil sau un tânăr poate avea o dezabilitate sau poate fi diferit din alt punct de vedere față de semenii săi, dar, în esență, este și el un copil care, la fel ca și semenii săi, are necesități fundamentale: să fie în siguranță, sănătos, sătul, îmbrăcat adecvat, să aibă condiții de trai adecvate și relevante pentru dezvoltarea sa, să aibă un simț al apartenenței și șansa de a-și dezvolta pe deplin potențialul său.

Bunăstare: „Inclus”

Acestea sunt unele repere care ar putea fi luate în considerație de către practicienii care evaluează bunăstarea unui copil sau a unui tânăr. Ele pot fi abordate în discuții și nu trebuie considerate drept criterii exhaustive și elemente de verificare predefinite.

Copilul sau tânărul:

- are dezvoltat un atașament puternic cu îngrijitorul/îngrijitorii principal/i;
- se simte înconjurat de dragostea și căldura familiei biologice sau a familiei de plasament;
- se bucură de încrederea celorlalți;
- este mulțumit de viață;

- simte că este ascultat și luat în serios de părinți/îngrijitori;
- are o persoană de încredere la care poate apela atunci când este neliniștit sau supărat;
- are o rețea sigură și de suport, formată din membrii familiei, îngrijitori și prieteni;
- menține un contact stabil cu adulții de referință în care are încredere;
- se bucură de protecția adecvată și de sfaturile părinților/îngrijitorilor;
- este rezilient și poate face față circumstanțelor adverse acasă (*de ex., separarea părinților, doliu, probleme psihice în cazul părinților/îngrijitorilor, boli cronice sau dizabilități, etc.*);
- este rezilient și poate face față evenimentelor traumatizante ca separarea și doliul;
- are un simț al identității și al apartenenței bine dezvoltat și se simte bine cu acest lucru;
- are simțul auto-aprecierii și al stimei de sine bine dezvoltat;
- Poate face față stresului cotidian firesc, fără a-și neglija sarcinile și fără a se lăsa copleșit de stări de anxietate de lungă durată, depresie, izolare sau agresivitate;
- este încrezător și capabil să facă față problemelor și provocărilor cotidiene;
- de obicei, este optimist și realist în privința lucrurilor pe care le poate obține.

Pentru a minimaliza impactul potențialei excluziuni sociale și economice, familia copilului:

- locuiește într-o casă potrivită necesităților copilului și tuturor membrilor familiei;
- trăiește într-un mediu bine-îngrijit și într-un anturaj familial sigur și ferit de riscuri;
- are un venit adecvat pentru a face față necesităților zilnice și necesităților speciale;
- gestionează eficient venitul gospodăriei, întru beneficiul întregii familii;
- se bucură de toate beneficiile care i se cuvin;
- nu se confruntă cu probleme financiare (datorii), sau, dacă acestea există, familia este consultată în mod adecvat și primește sfaturile oportune pentru a soluționa aceste probleme;
- poate avea acces la instruirile de interes, dacă unul sau ambii îngrijitori sunt șomeri;
- are acces la instituții care prestează servicii calitative de îngrijire a copilului, dacă ambii părinți lucrează și sunt în stare să achite taxa pentru acest serviciu.

Copilul sau tânărul și familia acestuia:

- primesc suportul adițional atunci când au nevoie de el;
- pot accesa serviciile medicale la necesitate;
- sunt la evidența medicului stomatolog și sunt consultați în mod regulat;
- pot monitoriza în mod regulat, inclusiv prin screening-uri, sănătatea copilului/tânărului;
- primesc tratamentul potrivit, îngrijirea și suportul necesar pentru ca tânărul sau copilul să poată face față dizabilității sau bolii cronice de care suferă;
- se simt liberi să-și exprime dorințele (atunci când este posibil) și să ia decizii de sine stătător, vis-a-vis de dizabilitatea sau boala cronică de care suferă;
- primesc suport adițional atunci când se confruntă cu dificultăți de învățare.

Copilul:

- nu este hărțuit la școală;
- nu este supus discriminării în bază de vârstă, gen, etnie, religie, cultură, dizabilități sau dificultăți de învățare; nu este etichetat și nu se confruntă cu stereotipurile semenilor la școală;
- se simte acceptat și apreciat la școală;

- se simte acceptat și apreciat de către semenii;
- se implică în activitățile școlare și extra-curriculare care consolidează relațiile sociale;
- se simte încurajat să participe la activitățile extra-curriculare;
- se adresează cu suficientă încredere unui adult de referință, pentru a-i spune dacă a fost supus unor acțiuni sau atitudini discriminatorii;
- se simte ascultat și luat în serios de orice profesionist din serviciile adresate copiilor, la care se adresează;
- simte că școala are o atitudine pozitivă față de credința sa;
- simte că școala are o atitudine pozitivă față de limba sa.

În cadrul comunității, copilul sau tânărul:

- se simte acceptat;
- se simte ascultat și luat în serios de prieteni și vecini;
- ia parte la activitățile comunității, care îi consolidează relațiile sociale;
- se simte încurajat să participe la aceste activități comunitare;
- nu este supus discriminării în bază de vârstă, gen, etnie, religie, cultură, dizabilități sau dificultăți de învățare; nu este etichetat și nu se confruntă cu stereotipurile persoanelor din comunitate;
- nu este agresat de alte persoane;
- este implicat activ în viața comunității locale;
- poate merge, la necesitate, în localurile de cult religios credința cărora o împărtășește;
- simte că comunitatea locală are o atitudine pozitivă față de credința sa;
- poate accesa, la necesitate, o rețea de suport pentru a vorbi și a-și dezvolta limba maternă;
- simte că comunitatea locală are o atitudine pozitivă față de limba sa maternă.